

ליל שבת קודש פרשת כי תבא ה'תשס"ה

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' נ"ח המדבר מהכנעת קליפת עמלק, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על נקודה אחת שבתורה זו של רביז"ל), בכח שהיה משה כלול מאבות, היה לוחם כנגד עמלק, בבחינת (ויקרא כ"ז): "חרב נקמת נקם ברית", כי האבות הן ברית, בחינת (שם): "וזכרתי את בריתי יעקב" וכו', ועמלק מימא בריתם, בבחינת (דברים כ"ה): "אשר קרך בדרך" וכו', ובוה שהכניע משה קליפת עמלק ותיקן הברית, זכה לבחינת (שמות מ"ז): "והיה לחם משנה על אשר ילקטו יום יום", ויוסף שזכה לברית, כתיב ביה (בראשית מ"א): "וירכב אותו במרכבת המשנה", היינו משנה על אשר ילקטו יום יום, שעל ידי ברית זוכה לשפע כפולה וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו כאן את סוד הכנעת קליפת עמלק, איך מבטלין את טומאתו מן העולם, ואיך זוכין להיות דבוק בהשם יתברך, והוא על ידי כח האבות הקדושים, שהם היו הראשים והמתחילים של קדושת עם ישראל, כי העיקר היא ההתחלה, להתחיל עם תבערת הלב אל השם יתברך, ולהחליט בדעתו שבודאי יכולים להתחיל ולגמור את כל מה שצריכים בעבודת השם יתברך, כי דרך הבעל דבר, שהוא קליפת עמלק, לקרר את האדם בראשיתו ובהתחלתו, בחינת (במדבר כ"ד) ראשית גוים עמלק, שמיד שבא לאדם איזה התעוררות דקדושה, ורוצה לעשות התחלה חדשה בימי חייו, לעבוד את השם יתברך בהתלהבות גדולה, תיכף ומיד בא עמלק ימח שמו לקרר את האדם, בחינת (דברים כ"ה) אשר קרך בדרך, ומחליש דעתו, ואומר לו, למה לך להתחיל, הרי לא תוכל להמשיך את התלהבותך, וחבל לך לבזבז את הזמן על התחלות כאלו, ואם אין האדם חזק מאד בדעתו, אזי הוא עלול להתפתות מדבריו הטמאים, וכמו שהיתה אצל מקצת העם, וכמו שכתוב (שם) ויזנב בך כל הנחלשים אחריו וגו', שאצל אלו שהיו חלופים ויגיעים, הצליח עמלק לקרר אותם, אבל משה רבינו שהיה כלול משלשת האבות, הוא לחם עם עמלק בכל כוחו, כי הוא לחם עם קדושתם של האבות, שהם היו הראשים והמתחילים של נשמות ישראל, והם הכניסו בהם את הראשית וההתחלה דקדושה, שיתחיל אדם ליכנס בקדושתו יתברך, ולא יניח וירפה את ידיו מפני שום

דבר שבעולם, ולכן כתיב אצל משה רבינו, (שמות י"ז) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, היינו כאשר הרים משה רבינו את ידיו, והראה לכל נשמות ישראל, שיכולים להרים את הידים ולעשות, ולהמשיך לעשות, ולא להפסיק מפני שום דבר שבעולם, אזי וגבר ישראל, כי זה עיקר נצחונם של ישראל נגד עמלק, שיוודעים שיכולים להתחיל ולגמור כל דבר שבקדושה, ולא להתפתות אל עמלק כלל, אבל "וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", שמיד שאדם מניח ידיו, ונדמה לו כאילו כבר אינו יכול לעשות, ומתפתה לדברי עמלק, שאומר "אתה לא מוצלח" "אתה לא יכול", אז וגבר עמלק, כי זהו כוחו, להחליש דעתו בראשיתו ובהתחלתו, שלא יתחיל שום דבר שבקדושה, ומכל שכן שלא יגמור, ולכן עיקר המלחמה כנגדו הוא עם כח הראשית וההתחלה.

וזהו מה שאומר רביז"ל, שעל ידי שמכניעים קליפת עמלק זוכין ללחם משנה ושפע כפולה, כי ענין של לחם משנה ושפע כפולה, הוא ההמשכה של ההתחלה והראשית, שלא די ומספיק פעם אחת, אלא עוד פעם ועוד פעם, בבחינת נתן תתן, העניק תעניק, פתות תפתח וגו', ואמרו חכמינו הקדושים (בבא מציעא ל"א.) אפילו מאה פעמים, כי כשאדם חזק בעבודת השם יתברך, אזי לא נחלש דעתו מפני שום דבר שבעולם, ואפילו אם לא הצליח בפעם ראשון, הוא מתחיל עוד הפעם ועוד הפעם, אפילו מאה פעמים ואפילו אלף פעמים, כי הוא חזק בדעתו שבודאי סוף כל סוף יעלה ויצליח, ובכל פעם שעושה ראשית והתחלה חדשה הוא מכניע ומבטל כוחו של עמלק, שבא גם כן בכל ראשית והתחלה, וסוף כל סוף מבטל את שמו וזכרו מן העולם לגמרי, ולכן אשרי מי שחזק מאד בעבודת השם יתברך, ואינו נופל בדעתו משפני שום דבר שבעולם, רק אומר לעצמו תמיד, "אני כן אצליח" "אני כן יכול", כי בכח זה יזכה להצליח באמת, ויהיה נמשך עליו שפע כפולה ברוחניות בגשמיות, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה פרשת השבוע מתחיל עם מצות הבאת ביכורים, וכמו שכתוב (דברים כ"ו) והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו', ואיתא במדרש (מובא במושב זקנים לבעלי התוספות) למה נסמכה פרשת מחיית עמלק להבאת ביכורים, לפי שבא עליהם עמלק שנקרא ראשית, על כן נתחייבו בביכורים שנקראים ראשית, ויש להבין מהו הקשר והסמיכות ביניהם? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי ענין מצות הבאת ביכורים הוא גם סוד הנ"ל של עבודת ההתחלה והראשית, כי אדם מביא

את ראשית פרי אדמתו אל הבית המקדש, להכיר טובה אל הקדוש ברוך הוא על כל החסד שעשה עמו, שהנה חרש וזרע וטרח ויגע בידיו בכל מיני טרחות ויגיעות, ולכסוף יצא פירות מפוארות מאדמתו, והדבר הראשון צריך להכיר טובה אל הקדוש ברוך הוא על כל החסד שעשה עמו, וזה סימן שנקבע בלבו השגת "הראשית" הנ"ל, שיודע שכל "ראשית" צריך לקשר אל השם יתברך, ולהתחיל ולגמור את כל דבר שבקדושה, ולומר לעצמו, "אני בן יכול" "אני בן אצליח", ולזהר מאד מקליפת עמלק שרוצה לקרר את הראשית, ולהחליש דעת האדם בפיתויו המדומות, ולכן שפיר נסמכה פרשת מחיית עמלק אל פרשת ביכורים, כי הראשית של הבאת ביכורים, בודאי מכניע ומנטל את הראשית גוים עמלק, ומביא על האדם שפע כפולה ברוחניות ובגשמיות, והשם יתברך יזכינו להיות חזקים מאד בעבודתו יתברך, ולהתחיל ולגמור כל דבר שבקדושה כראוי, עדי נזכה לעלות ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת כי תבא ה'תשס"ה

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל בהסיפור מבערגיר ועני (מעשה י) דף ר"כ, עיין שם.

פתח מוהרא"ש נ"י ואמר, רביז"ל ממשיך לספר, והקיסר הנ"ל, אחר שנעשה המשפט בבן הבערגיר הנ"ל ועתה נפטר ממנו, (כי הקיסר סבר, שכבר נתקיים בו המשפט באמת בבן הבערגיר הנ"ל, ושוב איננו בעולם) כעת יוכל להשתדך עם בתו הנ"ל, כי הרשעות והגסות יכול להתגבר על האדם כל כך, עד שיסמא את עיניו לגמרי רחמנא ליצלן, וכמו שקרה כאן עם הקיסר, שלא די שלא הכיר טובה אל הבערגיר שהציל את חייו ואת חיי אשתו, והעלה אותו מתכלית העוני אל תכלית העשירות, וזיכה אותו עם בת יפה תואר, אלא גם התנכל להרוג ולהעביר את בנו מן העולם, שלא יפריע לו לעשות שידוך כרצונו, והכל היה דמיון של שווא, כי בוודאי לא הצליח להרוג את בן הבערגיר חס ושלום, כי השם יתברך שומר את יראיו, וכמו שכתוב (תהלים ל"ד) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, וכן כתיב (שם ל"ז)

צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וה' לא יעזבנו בידו, והסוף של כל אלו שחושבים לחסל את אחרים, שמחשבתם חוזרת עליהם, וכמו שכתוב (משלי כ"ו) כורה שחת בה יפול.

והתחילו לדבר לה שידוכים עם מלך פלוני ועם מלך פלוני וכיוצא, וזה בא גם מפגם הגסות והישות, שאדם אינו רוצה לשמוע שידוכים לבניו ולבנותיו כי אם ממלכים ושרים ועשירים, ומחמת זה מעגן את ילדיו שנים רבות, ובינתיים היו יכולים להתחתן ולהינצל מן החטא, ולהקים משפחות מפוארות בישראל, וכבר אמרו חכמינו הקדושים (יבמות ס"ג.) נחית דרגא נסיב איתתא, כשבא לשידוכין, תרד מן המדריגה שלך ותתחתן, ואז תזכה להקים בית נאמן בישראל.

ועשה לה הצר בראוי, וישבה שם, ולקחה לעצמה בנות שרים להיות לה לריעותיה, וישבה שם, כי זהו ענין נקודת החבר, שהזהירנו רבינו"ל עליה מאד (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ל"ד), כי על ידי שיש לאדם חברים טובים, לדבר ולהשיח עמהם בעבודת השם יתברך, וגם לחזור על התורות ששומעים מפי הרב, על ידי זה מקבלין התחזקות עצום, ולהתגבר בעבודת ה' יתברך, בבחינת (תרגום וקרא זה אל זה, ישעיה ג') ומקבלין דין מן דין.

והיתה מנגנת בכלי שיר וכיוצא כדרך, כי העיקר להתגבר במדת השמחה, ולהחיות עצמו עם ניגונים וכלי שיר, שזה מועיל מאד לעבודת השם יתברך (שיחות הר"ן סי' רע"ג).

וכל מה שהיו מדברים לה שדוכים, היתה משיבה, שאין רצונה בדברים, דהיינו לדבר השידוך, רק שיבוא המשודך בעצמו, והיא היתה בקיאה מאד בחכמת השיר, ועשתה באומנות מקום שיבוא המשודך על אותו המקום ועמוד כנגדה, וידבר דברי שיר, היינו שיר של חשק, כדרך שמדבר החשוק לחשוקתו דברי חבה, כי הבת מלך רומזת על השכינה הקדושה, ובכדי לזכות לראות אותה, ולקחת אותה, צריכין לבוא ולטרוח בכבודו ובעצמו, עם כל כוחות של הגוף והנפש, ולשיר אליה הרבה מיני שירות ותשבחות, ימים ושנים רבים, עד שתתגלה אליו באמת.

והיו באים מלכים להשתדך, שהם הצדיקים שנכל דור ודור, שרוצים לעלות ולהזדווג עם השכינה הקדושה.

ועלו על אותו המקום, כי לקיים (תהלים כ"ד) מי יעלה בהר ה', יש הרבה, כי הרבה מאד רוצים לעלות ולראות את השכינה, אבל לקיים (שם) ומי יקום במקום קדשו, אינם רק מעט, כי לישאר קיים ועומד, גם אחר ירידות ונפילות רבות, לזה אין זוכין רק מעט מזעיר, ורק הם זוכין לקחת את השכינה.

והיו מדברים כל אחד ואחד שיר שלו, כי כל צדיק וצדיק יש לו השיר והדרך שלו, ומימות עולם לא היו שני צדיקים שהיה שווים בעבודתם, רק כל צדיק וצדיק עובד את ה' כפי בחינתו ושורש נשמתו.

ולקצתם שלחה תשובה על ידי רעותיה גם כן בדרך שיר וחבה, כי לפעמים אין אדם זוכה להתגלות השכינה הקדושה בעצמה, רק בא לו רמזים וגילויים על ידי צדיקים שבדור, והם מלמדים עמו לימודים אמיתיים של גילוי אלקות, ועל ידי זה יש לו התעוררות והתחזקות גדול לעבודת השם יתברך.

ולקצת, שנראו לה יותר, השיבה בעצמה והרימה קולה בשיר והשיבה לו גם כן דברי חיבה, כי לפעמים אדם זוכה להתעוררות גדול על ידי ששומע קול השכינה המתעוררת בקרבו, וכמו שפירש הבעל שם טוב הקדוש זי"ע את המשנה (אבות ו') בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב וכו', ושאל הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, מהו התכלית של הבת קול הזה אם אין שומעין אותה? ופירש, שכל ההתעוררות של תשובה שנכנס באדם, ומעורר אותו לעלות ולהתדבק בהשם יתברך, הכל בא מן הבת קול הזה, שנשמתו של אדם שומע אותה, ומי שיש לו אזניים טובות, שומע אותה בשמיעה יפה וברורה.

ולקצת, שנראו לה עוד יותר, היתה מראה עצמה פנים אל פנים, והיתה מראה את פניה, והשיבה לו דברי שיר וחבה, כי הצדיקים הגדולים שעובדים ימים ושנים רבות להתדבק בהשם יתברך, זוכים להתגלות גדול של השכינה בדרך ראיה ממש, שרואים במו עיניהם גילוי שכינה, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (הגדה של פסח) ובמורא גדול, זו גילוי שכינה.

ולכולם סיימה בסוף, אבל לא עברו עליך המימות, ולא היה מי שמבין כוונתה, כי הז' מימות שהיו צריכין לעבור על החתן האמיתי שלה, הם כלליות כל הירידות והנפילות שעוברים על האדם בימי חייו, והוא צריך להחזיק מעמד בכולם, ולא ליפול בדעתו כלל, ואז דייקא יזכה לקחת את השכינה הקדושה באמת, שזהו מה

שכתוב (משלי כ"ד) כי שבע יפול צדיק וקם, שהצדיק, אפילו שגופל שבע פעמים, הוא קם בכל פעם, ועושה התחלה חדש, עד שזוכה לקחת את השכינה, ומסביר רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' י"ט), שהשבע נפילות הם קליפת עמלק, המתלבשת בכל השבע חכמות שיש בעולם, כי עמלק הוא האבן נגף שיש בכל השבע חכמות, שרוצה להפיל את האדם, שיכשל בהם, ולא ימצא בהם את הקדוש ברוך הוא, ולכן שבע' יפול' צדיק' וקם' סופי תיבות עמל"ק, אבל הצדיק אינו מתפעל מהם כלל, וחוזר וקם מכל נפילה וירידה, ומוצא את הקדוש ברוך הוא בכל החכמות שבעולם, ועל ידי זה סוף כל סוף זוכה לקחת את הבת מלך שהיא השכינה הקדושה.

וכשהיתה מראה פניה, היו נופלים מגודל יפיה, והיו קצת נשארים חלשות, וקצת נשתגעו מחמת חולת אהבה, מגודל יפיה שהיה מופלג מאד מאד, ואף על פי כן, אף על פי שנשתגעו ונשארו חלשות, עם כל זאת היו באים מלכים להשתדך עמה, ולכולם השיבה כנ"ל, כי כשרואים את פני השכינה, אם אין לאדם הבקיאות הנכון, הוא יכול למות או לצאת מדעתו לגמרי חס ושלו, וכמו שמסופר בגמרא (חגיגה י"ד:) על ד' שנכנסו בפרדס, בן עזאי הציץ ומת, בן זומא הציץ ונפגע, אחר קיצץ בנטיעות, ורבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, שרק רבי עקיבא שהיה לו הבקיאות האמיתי, איך לראות את השכינה וליכנס בשלום ולצאת בשלום, כי על רבי עקיבא עבר כל הז' מימות שצריך לעבור על האדם שרוצה לקחת את השכינה, כי היה ארבעים שנה עם הארץ, ואחר כך סבל עניות ודחקות עצומה כדי לקנות את התורה, והיה תמיד מוסר נפשו על קדושת שמו יתברך, ולכן היה לו הבקיאות הנכון איך לראות את השכינה, אבל בן עזאי ומבן זומא שלא היה להם בקיאות זאת, אחד מת ואחד יצא מדעתו, כי לא כל אחד יכול לסבול אור הזה, וכן הוא בכל דורו ודור, שרק הצדיקים האמיתיים הדביקים בו יתברך באמת, יש להם הבקיאות הנכון איך לראות את השכינה, ולקחת אותה באמת, והשם יתברך יזכינו להיות מקרובים לצדיקים כאלו, ולהמשיך עלינו מאורם הגדול, עדי נזכה לעלות ולהתדבק בו יתברך באמת, מעתה ועד עולם אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת כי תבא ה'תשס"ה

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעוויין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' א' המדבר ממעלת ההסתכלות על האלקות שיש בכל דבר, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, (מוהרא"ש נ"י חזר על תמצית דברי רביז"ל שבתורה זו) כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר, ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל, שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על ידי אותו הדבר, כי השכל הוא אור גדול ומאיר לו בכל דרכיו כמו השמש, כמו שכתוב (קהלת ה): "חכמת אדם תאיר פניו", וזה בחינת (משלי ד): "ואורה צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום", ולזה זוכין על ידי התורה שעוסק בכוח, כי התורה מגלה לו החכמה והשכל שבכל דבר, ואז האדם זוכה לראות אפילו בתוך החושך, כי השכל מאיר לו בכל דבר, אפילו במקום שהיה אפל וחושך, כשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר ומקרב אותו להשם יתברך, ואז האדם ניצול מן היצר הרע שרוצה לעשות את האדם משוגע ממש, כי בעל עבירה הוא משוגע, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פוסה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, ועל ידי התורה שעוסק בכוח, מגרש ומכניע את הרוח שטות מקרבנו, וזוכה להסתכלות על החכמה והשכל שיש בכל דבר, עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו בתורה זאת את גודל מעלת ההסתכלות של האדם, שאם הוא זוכה, אזי רואה במו עיניו אלקותו יתברך מכל דבר ממש, כי יש חכמה ושכל בכל פרט ופרט של הבריאה, שהוא התורה המקושר לאותו פרט של הבריאה, כמו התורה שיש בדומם האדמה, כגון החופר בור ברשות הרבים, והבונה בית וכו', והתורה שיש בצומח, הלכות ערלה וכלאים ותרומות ומעשרות, והתורה שיש בבעלי חיים, הלכות נבילות וטריפות, והתורה שיש במדבר, שהם כל הלכות שבין אדם לחבירו, והנה כל הלכות אלו מאירים עיני האדם לראות האלקות שיש בכל דבר, כי השכל מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש בצהריים ממש, ועיניו מתחילים לראות דברים עליונים מאד, ומה שהיה נדמה לו מקודם כמו מקום אפל וחושך, עכשיו נדלק באור נורא ונערב מאד, ולבו מקבל

חיות חדשה ממש, כי שוריינא דעינא בלבא תליא (עבודה זרה כ"ח:), העינים והלב קשורים ביחד, ועל ידי שיש לו עינים טובות, הלב שלו בריא וחזק, מה שאין כן מי שיש לו עין רע חס ושלום, זה גורם לו מיתת הלב רחמנא ליצלן (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' נ"ד), כי מיד שאינו מסתכל על האלקות שיש בכל דבר, ואדרבה מסתכל על תאוות עולם הזה והבליו, וגם על דברים אסורים רחמנא ליצלן, על ידי זה מטמטם את לבו, ונעשה משוגע ממש רחמנא ליצלן, כי בלי לב ובלי דעת, הוא נחשב כשוטה, ואז הוא כסומא הממשש באפילה, כי כל דבר חשוך לו מאד, נמצא שהכל תלוי בעינים, אם האדם שומר את עיניו מלהסתכל ברע, ומכין את עיניו לראות את האלקות שבכל דבר, אזי זוכה ללב חזק ובריא, והוא בר דעת עם שכל נכונה, אבל אם מפקיר את עיניו להסתכל ברע חס ושלום, אזי יש לו מיתת הלב חס ושלום, ונעשה משוגע ממש רחמנא ליצלן, ולכן אשרי מי ששומר על קדושת עיניו מאד, לא להסתכל על נשים ובמקומות אסורים, כי אז יאירו עיניו באור אלקותו יתברך, ויראה את אור השם יתברך המאיר בכל הארץ, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב בפרשת התוכחה (דברים כ"ח פסוק כ"ח) יכבה ה' בשגעון ובעורון ובתמהון לבב, ויש להבין מהו הקשר והשייכות בין שלש דברים אלו? אבל על פי דברי רביז"ל מובן הענין מאד, כי שלושתם קשורים ביחד ממש, כי כל עיקר השגעון בא מעוורון העינים וממיתת הלב כנ"ל, וכמו שכתוב (פסוק ל"ד) והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה, שאדם נעשה משוגע, ממה שענינו רואות, כי אם מסתכל על דברים רעים ומתועבים, אזי נעשה משוגע רחמנא ליצלן, וזהו הג' דברים, שגעון, ועוורון, ותמהון לבב, היינו מיתת הלב, כי מחמת שאין עיניו רואות אלקות, והוא עוור וסומא לדבר זה לגמרי, לכן בא למיתת הלב, וכל העולם חשוך בעדו, וכמו שכתוב אחר כך (פסוק כ"ט) והיית ממשש בצהריים כאשר ימשש העוור באפילה, שזהו בדיוק היפוך ממדריגת הצדיקים שרואים אלקות מכל דבר, ואצל הצדיקים מתקיים הפסוק, (משלי ד') ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון יום, שגם באמצע הלילה מאיר להם כמו באמצע היום, לא כן מי שענינו סומות מלראות אלקותו יתברך, הוא ממשש בחושך גם באמצע הצהריים, כי אור שכלו נכבה לגמרי, ואינו מרגיש את שמחת החיים, וכל דבר שעובר עליו כואב לו מאד, שזהו סיום הפסוק "והיית אך ושוק וגזול כל הימים ואין מושיע", כי עיקר עבודת האדם לזכות להארת הדעת, שכל דבר מושגה בהשגחתו יתברך הפרטי פרטית, ואז לו חסר לו כלום (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ר"ג), וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (גדרים מ"א.) דדא ביה כולא ביה, מי שיש לו דעת, יש לו הכל, אבל דלא דא ביה מה ביה, מי שאין לו

דעת, אין לו כלום, ולכן הוא "אך עשוק וגזול כל הימים", כי אין לו כלום, וממילא חסר לו שמחת החיים, וכמו שכתוב (פסוק מ"ז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, כי בלי שמחה יש מקום לשלוט בו כל התוכחות הנ"ל, מה שאין בן המוסר נפשו להיות בשמחה תמיד, עוזר לו הקדוש ברוך הוא לראות החכמה והשכל שיש בכל דבר, ולראות אלקותו יתברך מכל דבר, והשם יתברך יזכינו להגיע לקדושת העינים, שנראה אלקותו יתברך כמו עינינו מכל פרט ופרט, עדי נזכה לעלות ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

